

Олена ЮРЧУК,

доктор філологічних наук, професор та
завідувач кафедри українського літературознавства
та компаративістики

ПЕС ЯК ІНШИЙ (ЗА РОМАНОМ КАРОЛІНИ ЛАМАРШ

«ДЕНЬ ПСА»)

Анімалізм став ваговою складовою сучасного мистецтва. Однак, витоки перших текстів / картин про тварин відсилають нас ще до печерних людей, які залишили по собі петрогліфи або наскельні малюнки. Сюжети цих перших творів мистецтва мають різноманітну тематику: від побутової до ритуальної. Зазвичай поруч людей фігурують тварини. До речі, пізніше був у пошані так званий «звіриний стиль», коли одяг, речі, зброю прикрашали зображеннями тварин.

Сьогодні мистецтвознавці виділяють анімалістичний жанр, насамперед мова йде про живопис. Історія цього жанру починається з XVII століття. Деякі художники не тільки часто змальовували тварин на своїх полотнах, а настільки захоплювалися «звірячою темою», що вона ставала превалюючою у їх творчості. Наприклад, швейцарський митець Готфрід Мінд отримав прізвисько «котячий Рафаель», тому що малював переважно котів.

Анімалізм притаманний і мистецтву слова. Зрозуміло, що він не стає самоціллю для письменника, але таки присутньою складовою художніх практик. Сучасна світова література останнім часом вибухнула низкою цікавих творів, у яких варіюється «звірина тема». І це не література для дітей, а тексти для дорослого реципієнта. До прикладу, «Життя і мета собаки» Брюса Кемерона, «Жуль» Дідьє ван Ковеларта, «Тімбукту» Пола Остера. Поза тим, українською опубліковано й романи, які стали вже класикою. Так, 2017 року в українському перекладі побачив світ роман-пародія Вірджинії

Вулф «Флаш», в якому наратором оповіді життя головних героїв є кокер-спанієль.

Цього ж таки року українською мовою з'явився роман у новелах Кароліни Ламарш «День пса». Текст Ламарш – це шість оповідей, котрі сконцентровані навколо однієї події – пес біжить автострадою. Власне, сама собака, споглядання її бігу й бажання порятунку виявляються лише тлом, подекуди досить невиразним, для героїв та їх історій.

Розпочинається роман новелою «Далекобійник». Кароліна Ламарш використовує прийом тексту в тексті. Перед читачем новела, компонентами якої стають одночасно уривки листа, який надійшов до редакції «Родинної газети», міркування головного героя – далекобійника, який «прокручує» в голові лист, котрий він надіслав або збирається надіслати, інтерв'ю з ним після того, як лист надійшов або надійде до редакції. Маємо цілковиту часову невизначеність із листом, адже так і не дізнаємося, де межа між реальністю та уявою героя. Та цілком не важливо, чи був лист про собаку, яка біжить автострадою, як і цілком не важлива власне історія про покинутого пса. Априорним є те, що говорить далекобійник про самого себе. Собака лише каталізатор для розмови / письма, у центрі якої головний герой та його невдале й нікчемне життя. Зауважимо, що лист як частина новели стає таким собі маскуванням справжньої мети. Не даремно, в кінці оповіді далекобійник, зрозумівши, що занадто щиро проговорив «себе», зачепив занадто болючі для самого себе питання: самотності, беззмістовності власного життя, наче ховається у мушлю листа, бо ж для суспільства таким вагомим і дискусійним питанням є доля собаки на автостраді. У тому є місце іронії над собою та світом, у котрому доля собаки важливіша за долю людини.

У наступній новелі «Битва з Янголом» історія собаки виринає лише на початку тексту як неусвідомлене видіння про шалений біг собаки, яке не полишає священника. Саме пес є точкою відліку для його історії, саме з ним він порівнює свою «боротьбу з Янголом». Підґрунтям для цієї боротьби слугує і біблійна історія про Якова, який «...боровся з Богом і з людьми, і

подужав...» [1, с. 29]. Новела скомпонована з біблійних цитат, пафосних заяв та не менш пафосного чину, що обирає для себе священник, – врятувати жінку, повернути її до Церкви. Однак, насамкінець видається зрозумілим, що за пафосом, котрий лежить на поверхні, ховається історія спокуси, коли головний герой сам собі і кат, і жертва. Спочатку він із релігійним шалом намагається повернути Софію до Церкви, а потім із не меншим шаленством тікає від неї, передчуваючи запізнилу пристрасть. Історія шаленого пса на автостраді – це й історія самого героя, котрий чітко усвідомлює: «Ні, не буде нічого, жодної допомоги, хіба кілька людей зберуться уздовж дороги і перегукуватимуться безладно і беспорядно...» [1, с. 44].

У новелі «Штучна парасолька у вершках» собака – частина жіночої істерики, що спровокована «Великим коханням». Ось тут пес центральна фігура в колі жіночих емоцій. Не даремно, день, що мав стати історією «спіткання – прощання», вона безапеляційно називає Днем пса. Споглядаючи банальну сцену бігу собаки автострадою, жінка починає розкручувати власні емоції, що будуть пов'язані чи вже пов'язані з фактом – вона йде від свого коханця. І знову, як і в першій новелі про далекобійника, маємо часові деформації, коли важко вхопити, чи перед нами факт кінця, чи лише бажання фіналу. Нагромаджуючи почуття різних емоційних реєстрів – від раціонального усвідомлення важливості зустрічі з собакою до екзальтованого ствердження, що саме Пес «...несе в собі екзорцизм і молитву» [1, с. 49], головна героїня озвучує своє ставлення до кохання, коханця. Але мова йде про внутрішній монолог, адже вона в жодному разі не дозволяє собі виказати свої емоції чоловікові. Акт закінчення «Великого кохання» так і залишається лише на рівні емоційного, заледве не істеричного, промовляння до «себе». Головна героїня так і не наважується ні на вербальний, ні невербальний спротив. Їй лише «...закортіло зненацька розплющити недопалок, розреготатись тобі в обличчя і замовити одне з цих морозив, з якого сповзатимуть рідкий шоколад і вершки, прикрашені маленькою іграшковою парасолькою» [1, с. 57].

Про День пса й історію кохання йдеться у новелі «Немає ради». А от у тексті «Мій ровер» історія собаки вповні розчиняється в егоцентричному монолозі чоловіка, який, з одного боку, переживає тотальну самотність, з іншого – повсякчас констатує свою вибірковість і вищість над іншими: «Одяг був тільки приводом. Гадаю, насправді мадам Лупе дратувала моя зграбність...» [1, с. 65]. Роман у новелах Кароліни Ламарш завершується новелою «Вічний спокій». Пес – вагомий атрибут туги дівчини за нещодавно померлим батьком. Авторка нагромаджує, здавалося, зовсім не поєднуванні факти про героїню, як-то, що вона багато їсть і гладшає, що мріє зустріти особливого чоловіка, що переймається долею Пса, але насправді проговорюючи все це, вона повсякчас намагається витіснити той факт, що після смерті батька між нею і матір'ю утворилася прірва, яку жінки заповнюють кожна у свій спосіб: дочка їжею і мріями, мати мовчанням й ігноруванням дочки.

Насамкінець, визначимо, що об'єднує всі ці історії. Їх об'єднує не просто Пес, а саме Пес, який біжить автострадою. Адже, кожний із героїв порівнює себе з собакою, яка біжить. Парадокс такого бігу, що він має обернену мету. Якщо собака, ймовірно, біжить / наздоганяє того або те, що їй вагоме, то герої намагаються втіти від себе, перед тим щиро проговоривши свій «День Пса».

Література:

1. Ламарш Кароліна День Пса. Роман / Кароліна Ламарш. – Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2017. – 96 с.